

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни
для підготовки фахівців ступеня вищої освіти бакалавр**

за спеціальністю (053) Психологія

галузі знань (05) Соціальні та поведінкові науки

**Київ
2017 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Бойко-Бузиль Юлія Юріївна, професор кафедри практичної психології,
кандидат психологічних наук, доцент

Обговорено та схвалено вченою радою Інституту кримінально-виконавчої
служби

____.____.2017 року, протокол № ____

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Вікова психологія» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є закономірності розвитку психічних процесів та властивостей на різних вікових етапах життя людини.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, соціальна психологія, практикум з психології, психофізіологія, історія психології.

Забезпечувані дисципліни: основи психологічного консультування, основи психотерапії, психодіагностика, психологія праці.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Засади диференційної психології як науки та дисципліни;
2. Психологія дитинства;
3. Психологія дорослішання;
4. Психологія дорослості та старіння.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Вікова психологія» є формування у здобувачів системи знань щодо змісту та закономірностей психічного розвитку людини на різних вікових етапах її життя.

- 1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Вікова психологія» є:
- отримати уявлення про основні поняття і категорії вікової психології;
 - засвоїти методи та підходи вікової психології;
 - виробити навички застосування знань з вікових особливостей психіки.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- теоретичні підходи до онтогенезу та основні закономірності вікових змін психіки людини;
- особливості анатомо-фізіологічного, психічного та особистісного розвитку людини на різних вікових етапах її життя;
- центральні психологічні новоутворення кожного вікового періоду;
- сутність вікових криз особистості та шляхи їхнього подолання;
- психологічні особливості та специфіку діагностичної роботи з особами різного віку.

вміти:

- розрізняти вікові та індивідуальні особливості психіки;
- надавати практичні рекомендації щодо подолання вікових криз особистості з урахуванням вікових відмінностей психіки;
- добирати психологічні методи та методики дослідження, враховуючи вік досліджуваного.

На вивчення навчальної дисципліни «Вікова психологія» заплановано 180

годин 6 кредитів ECTS.

2. Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Засади диференційної психології як науки та дисципліни

Тема 1. Теоретико-методологічні засади вікової психології

Вікова психологія як галузь психологічної науки. Об'єкт та предмет вікової психології. Загальна характеристика віку. Поняття про вік: біологічний, соціальний, психологічний. Структура і динаміка віку. Теоретичні концепції вікової психології. Місце вікової психології в системі психологічних наук. Історія становлення та розвитку вікової психології. Методи вікової психології.

Тема 2. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки

Розвиток і формування. Особливості психічного розвитку. Рушійні сили розвитку психіки. Природне і соціальне у психічному розвитку. Зовнішні та внутрішні умови розвитку. Механізм психічного розвитку. Навчання, виховання і розвиток психіки. Принципи і критерії вікової періодизації. Вікова періодизація психічного розвитку. Схеми вікової періодизації розвитку. Розділи вікової психології.

Розділ 2. Психологія дитинства

Тема 1. Психологія немовляти

Пренатальний розвиток. Загальна характеристика періоду немовляти. Соціальна ситуація розвитку в немовлячому віці. Провідна діяльність в немовлячому віці. Центральні новоутворення в немовлячому віці. Фаза новонародженості. Криза новонародженого та її психологічна сутність. Комплекс позбавлення. Відмінності у стилях спілкування матері і батька. Психологічна характеристика шпиталізму. Психічний розвиток немовляти. Розвиток особистості немовляти. Криза першого року життя: її симптоми та шляхи подолання

Тема 2. Психологія раннього віку

Загальна характеристика раннього віку. Соціальна ситуація розвитку в період раннього віку. Провідна діяльність в період раннього віку. Центральні новоутворення в період раннього віку. Сенсорно-перцептивна сфера дитини раннього віку. Розвиток емоційної сфери дитини раннього віку, наочно-дійовий характер мислення, поява моральної самосвідомості. Розвиток психічних функцій дитини раннього віку: мислення, пам'ять, мова. Криза третього року життя: причини, основні поведінкові прояви.

Тема 3. Психологія дошкільного віку

Загальна характеристика дошкільного віку. Соціальна ситуація розвитку в період дошкільного віку. Провідна діяльність в період дошкільного віку. Центральні новоутворення в період дошкільного віку. Розвиток когнітивної сфери дошкільняти. Становлення особистості, розвиток самосвідомості та «Я-концепції» дитини дошкільного віку. Статеворольова ідентифікація дитини дошкільного віку. Емоційне життя дошкільника. Психологічна характеристика готовності дитини до школи. Криза семи років життя: причини, основні поведінкові прояви.

Тема 4. Психологія молодшого шкільного віку

Загальна характеристика молодшого шкільного віку. Соціальна ситуація розвитку в період молодшого шкільного віку. Провідна діяльність в період молодшого шкільного віку. Центральні новоутворення в період молодшого шкільного віку. Структура навчальної діяльності молодшого школяра. Розвиток когнітивної сфери молодшого школяра. Розвиток емоційно-вольової сфери молодшого школяра. Формування особистості дитини в початкових класах. Розвиток самосвідомості та становлення Я-концепції молодшого школяра. Психологічні досягнення усіх психічних процесів, самоконтроль та самооцінка.

Розділ 3. Психологія дорослішання

Тема 1. Психологія підлітка

Загальна характеристика пубертатного періоду. Соціальна ситуація розвитку в підлітковому віці. Провідна діяльність в підлітковому віці. Центральні новоутворення в підлітковому віці. Зміна зовнішності в підлітковому віці. Комплекс дисморфоманії в підлітковому віці. Підлітковий егоцентризм. Розвиток пізнавальних процесів в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості підлітка. Мотиваційна сфера підлітка. Статева ідентичність в підлітковому віці. Підліток у соціальному середовищі та сім'ї. Криза 13-го року життя: її симптоми та шляхи подолання.

Тема 2. Психологія юності

Загальна характеристика юності. Соціальна ситуація розвитку в період юності. Провідна діяльність в період юності. Центральні новоутворення в період юності. Розвиток пізнавальної сфери у ранній юності. Мотиви поведінки і ціннісні орієнтації в період юності. Проблема самовизначення. Мотиви випускників під час вибору майбутньої професії. Формування особистої ідентичності в ранній юності. Пошук сенсу життя. Інтеграція особистості. Я-концепція у юності. Дружба та кохання в юнацькому віці. Ранній шлюб в юнацькому віці. Криза юнацького віку: її симптоми та шляхи подолання.

Розділ 4. Психологія дорослості та старіння

Тема 1. Психологія ранньої та середньої дорослості

Загальна характеристика ранньої дорослості. Соціальна ситуація розвитку в період ранньої дорослості. Провідна діяльність в період ранньої дорослості. Центральні новоутворення в період ранньої дорослості. Основні соціальні завдання ранньої дорослості. Проблема генеративності. Суперечність між інтимністю та ізоляцією. Особливості розвитку когнітивної сфери в період ранньої дорослості. Розвиток особистості в ранній дорослості. Криза 30 років життя: її симптоми та шляхи подолання. Загальна характеристика середньої дорослості. Соціальна ситуація розвитку в період середньої дорослості. Провідна діяльність в період середньої дорослості. Центральні новоутворення в період середньої дорослості. Розвиток сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті та уваги. Інтелектуальні зміни: мінливий і кристалізований інтелект. Емоційно-вольова сфера людини у період середньої дорослості. Переоцінка життєвих цінностей. Зміна соціальних ролей. Досягнення зрілої громадської та соціальної

відповідальності. «Я-концепція» в період середньої дорослості. Клімактерій та його психологічні наслідки. Криза середини життя.

Тема 2. Психологія пізньої дорослості та старіння

Загальна характеристика пізньої дорослості. Соціальна ситуація розвитку в період пізньої дорослості. Провідна діяльність в період пізньої дорослості. Центральні новоутворення в період пізньої дорослості. Причини старіння. Типи старіння. Теорії старіння. Соціально-психологічні зміни в похилому віці. Вихід на пенсію та зміна статусу. Коло спілкування. Стосунки з дітьми та онуками. Життєва мудрість. Особливості сенсорно-перцептивної сфери, пам'яті та уваги. Згасання інтелекту. Емоційно-вольові зміни. Депресія та тривоги. Пристосування до важких втрат. Думки про смерть та страх перед смертю. Етапи помирання. Добровільний відхід (евтаназія або автоевтаназія).